

Tadeusz J. Zieliński

Agnieszka Piskorz-Ryń, *In articulo mortis. Cmentarze i chowanie zmarłych. Zagadnienia administracyjnoprawne*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2023, 216 ss.

Polska literatura prawnicza wykazuje deficyt w zakresie publikacji naukowych dotyczących prawa pogrzebowego (funeralnego). Istnieją nieliczne opracowania zagadnień cywilistycznych, ujęcia historycznoprawne, komentarze do obowiązujących ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych oraz pomniejsze przyczynki. W szczególności brakuje ujęć całościowych, w tym przygotowanych w aspekcie prawa administracyjnego. Z tego względu, a przede wszystkim z uwagi na jej wartość merytoryczną jako studium prawnoadministracyjnego, monografia pióra prof. Agnieszki Piskorz-Ryń, nauczyciela akademickiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, jest cennym, w dużym stopniu pionierskim wkładem w badania nad polskim prawem funeralnym.

Autorka dokonała wyboru zagadnień z zakresu prawa pogrzebowego i skupiła się na analizie oraz prezentacji regulacji prawnej cmentarzy i pochówków. To zawężenie jest uzasadnione i trafne z uwagi na szczególną pozycję cmentarzy i czynności pochówku zarówno na gruncie prawa, w praktyce administracyjnej, jak i w realiach społecznych. Oczywiście podejmując tytułowe zagadnienie w pracy, omówiono również wiele kwestii kontekstowych, należących do szerzej pojmowanego prawa funeralnego, np. problematykę krematoriów. Takie ujęcie wzmacnia wagę merytoryczną dzieła.

Monografia otrzymała następującą strukturę. Po Wstępie (s. 27–31) w Rozdziale 1 (s. 33–107) podjęto zagadnienie zasad organizacji i prowadzenia cmentarzy, w Rozdziale 2 (s. 108–160) omówiono prawo do pochowania zmarłego i przekazanie zwłok do celów naukowych, zaś w Rozdziale 3 (s. 161–208) ujęto rozważania dotyczące sposobów chowania zmarłych. Całość zamyka Zakończenie (s. 209–216).

Takie ukształtowanie treści jest logiczne i umożliwia czytelnikowi odpowiednie wnikięcie w kluczowe wątki opracowania. Tworzący monografię wywód jest fachowy, kompetentny, pogłębiony i interesujący. Opiera się na solidnej, zróżnicowanej i rozległej bazie normatywnej oraz innych źródłach polskich i zagranicznych. Autorka nie ogranicza się do analiz rozwiązań polskich. Naświetla tytułową problematykę, odwołując się także do stanu prawnego niektórych

innych państw Unii Europejskiej (Austria, Węgry, Włochy). Nie ogranicza się także do rekonstrukcji rozwiązań obowiązujących i dawnych. W dużym zakresie prezentuje propozycje prawodawcze ujęte w dwóch upubliczniczonych projektach ustaw dotyczących cmentarzy i pochówków: projekcie powstającym w Kancelarii Premiera (prac nie zakończono do ustąpienia rządu Mateusza Morawieckiego w 2023 roku) i w projekcie społecznym przygotowanym przez Inicjatywę Społeczną (Nie)zapomniane Cmentarze (odniesiono się również do projektu ustawy o Panteonie Rzeczypospolitej przygotowanym przez Inicjatywę). Ujęte w tych aktach wnioski *de lege ferenda* spotykają się na łamach recenzowanej monografii z krytyczną oceną i komentarzem.

Dotykamy tutaj jednego z czołowych walorów książki prof. Agnieszki Piskorz-Ryń: przez całokształt wywodów przewijają się odautorskie propozycje dotyczące pożądanego obecnie nowego reżimu prawnego dla cmentarzy i pochówków. Wnioski w tym zakresie zostały zrekapitulowane w Zakończeniu. Bez wątpienia będą one cenną podpowiedzią dla gremiów zaangażowanych w kształtowanie nowego stanu prawnego.

Niebagatelnym walorem książki jest przedstawienie w nim istotnych danych o stanie faktycznym dotyczącym cmentarzy i pochówków w Polsce. Przykładowo autorka zebrała trudno osiągalne informacje dotyczące liczby cmentarzy komunalnych. Podaje, że w 2019 roku było w naszym kraju 16 020 cmentarzy (należy przyjąć, że były to cmentarze czynne), w tym 1920 cmentarzy komunalnych (12% ogółu nekropolii). Według danych z Kancelarii Prezesa Rady Ministrów z 2020 roku cmentarze miało 86% gmin, przy czym w niektórych województwach dostęp do cmentarza komunalnego jest daleko mniejszy niż w innych częściach kraju. W 2021 roku istniało już 2609 nekropolii będących własnością jednostek samorządu gminnego (s. 71–72). Stan rzeczy w omawianym zakresie oraz wiedzę na ten temat należy uznać za istotne czynniki w procesie poszanowania wolności sumienia i wyznania, która obejmuje także prawo do pochówku zgodnie z przekonaniami zmarłego oraz prawo do odpowiedniego kultywowania pamięci o zmarłej osobie.

Reasumując, należy stwierdzić, że książka prof. Agnieszki Piskorz-Ryń pt. *In articulo mortis. Cmentarze i chowanie zmarłych. Zagadnienia administracyjnoprawne* jest bardzo przydatną na rynku wydawniczym monografią naukową wprowadzającą czytelnika w kluczowe problemy prawa pogrzebowego. Wykazuje ona zarazem wysokie walory naukowe i praktyczne. Stanowi ważny głos w dyskusji na temat obecnego stanu prawnego i nowych rozwiązań w tej dziedzinie, prowadzonej zwłaszcza przez prawników, naukowców, działaczy społecznych i funkcjonariuszy publicznych. Obok roli akademickiej stanowić będzie cenną pomoc dla osób chcących poznać rozwiązania dotyczące cmentarzy i pochówków przyjęte w prawie polskim i prawie wybranych krajów Unii Europejskiej. Posłuży także jako prezentacja postulatów zmian prawodawczych, które od dość dawna przewijają się wśród osób zawodowo i społecznie zajmujących się problematyką funeralną.